

En IT-kyndig byggedoktor med internasjonalt engasjement skjener inn gjennom glassdørene til hotell Royal Garden i Trondheim i ferd med å arrangere sin sjuende Nidaroskongress. – Det blir den siste, påstår Ola Lilleholt.

Intervjuet: Ola Lilleholt

Bygdelege med internasjonal tumbleplass

Over telefon har han gitt et slags signalement av seg selv ved å beskrive sin sans for forfatteren Erlend Loes frisyre. Det er likevel ikke mangel på hårpriyd som identifiserer Ola Lilleholt for undertegnede. Snarere at den langbeinte skikkelsen i sort jeans og ditto t-trøye på uforklarlig vis bærer med seg et udefinert «noe», som rommer mye av det hans venner og bekjente har bidratt med av innspill: En romslig, stabil grasrotmedisiner med vitebegjær og nysgjerrighet som har brakt ham langt utover Norges, så vel som medisinsens grenser. En mann som ikke setter seg selv i sentrum. En mann med evne til å dele kunnskapen og formidle den videre, enten som veileder i allmenntmedisin, gjennom innsats i Norsk selskap for allmenntmedisin (NSAM) og i tidsskriftet *Utposten*, eller som arrangør av nasjonale og internasjonale kongresser.

Generøst gjestebud

Nå er det Nidaroskongressen det gjelder. Knappt to uker før høstens kongress åpner dørene til gjestebud 20. –24. oktober (1), er det lange dager og korte netter i kongressekretariatet i lokalene til Institutt for samfunnsmedisin ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Selv kommer Lilleholt direkte fra arbeidsdag ved legepraksisen i Rindal i Møre og Romsdal, halvannen times kjøring fra Trondheim. Kveldens økt består blant annet i å sortere og legge billetter til 13 ulike evenementer i konvolutter som bestilt til de ca. 1 200 påmeldte deltakerne.

Slikt spiser nattesøvn og utmatt noen hver. Men Ola Lilleholt står på for kongressen som han har gjort siden 1989, og lar seg ikke merke nevneverdig av at to slagtilfeller har satt helsen noe tilbake.

– Tastaturhastigheten min er redusert, koordinasjonsevnen er litt dårlig, konstaterer 61-åringen.

Egentlig startet arbeidet med Nidaroskongressen i 1988, da en gruppe allmenntleger

i Trondheim arrangerte en internasjonal kongress. Etter endt arrangement drog deltakerne hver til sitt, men arrangørene hadde fått blod på tann: De ville lage en nasjonal allmenntlegekongress i byen ved Nidelven. Som sagt så gjort. Allerede påfølgende år var den første Nidaroskongressen et vellykket faktum. Siden har den vært holdt hvert annet år, med blant andre Ola Lilleholt høyt og lavt i kulissene.

– Jeg ønsker at Nidaroskongressen skal fremstå som en generøs kongress. Den skal gi deltakerne en merverdi utenom det rent medisinsk-faglige. Vi legger vekt på gode, kulturelle opplevelser, sier han, og viser til at kongressen har stått bak kirkekonserter og rockekonserter, kunstutstillinger, teaterlunsjer m.m.

I Ola Lilleholts filosofi strekker generøsiteten seg langt utover å tilby kunstneriske opplevelser fra scener og podier. For ham handler det vel så mye om å formidle en raus kultur i relasjoner mellom kolleger som møtes og bygger nettverk.

– Jeg ønsker at Nidaroskongressen skal formidle noe om nysgjerrig vennlighet og respekt. Det er sentralt for meg at man tar vare på og hegner om slike kvaliteter. Slikt er ekstra viktig å formidle til leger når vi jo hører så ofte om legers arroganse, sier Lilleholt.

Kvinner gir bakoversveis

– Hvordan bygger man opp en kongress?

– Komiteene starter med en fase med frie og åpne innfall som etter hvert slipes og formes, svarer Lilleholt.

Han tenker seg om og signaliserer et generasjonsskifte i kongressprofilen: – Jeg har kommet langt nord i livet, sier han og låner talemåte fra Erik Bye. – Denne gangen er det flere nye og unge kolleger med i arrangementskomiteen enn noensinne, og jeg synes at særlig de unge kvinnelige kollegene gir oss «gamle» bakoversveis. De unge stiller helt nye spørsmål og etterspør annen kunnskap enn hva allmenntleger gjorde på kurs før i tiden. De er opptatt av sex og samliv, piercing, ernæring osv. De ønsker også større frihet til å velge og

plukke fra kunnskapens tre, og vil ha valgfrie kurskombinasjoner, mener Lilleholt.

Han utdyper ved å opplyse at kongressen i år har 47 frie kurs og 24 permutasjoner av ulike kombinasjoner av moduler, derav 19 i psykiatri.

– Derfor er det knapt to deltakere som har plukket identiske program i løpet av kongressuken. Med tillegg av seks meritterende plenumsesjoner, blir produksjon av kursbevis et tilsvarende komplisert puslespill. Vi, og sikkert også kurskomiteene i Alment praktiserende lægers forening (Aplf) og Offentlige legers landsforening (OLL), har nok strevd litt med å klassifisere en del av dagens kurs. Litt kuriøst kan jeg nevne at Aplf har godkjent 15 timer av kurset i medisinsk filosofi, mens OLL har godkjent det samme kurset med 14 timer, sier Lilleholt.

Datadjevel

Det er først og fremst nysgjerrighet som er drivkraften bak Lilleholts innsats. – Det er en sentral motivasjonsfaktor hos meg, melder han.

Men samværet og den sosiale opplevelsen, som både selve kongressen og arbeidet med den gir, er vesentlige gevinster. Han har stor glede av å jobbe sammen i gruppe, på godt og vondt.

Nysgjerrigheten trakk ham også mot datateknologi på et tidspunkt da terminalene var store som hus, og da ord som mikroprosessorer skapte fremmedangst og beven.

– Jeg er en data-fan, smiler han skjævt og med norsk uttale, for riktig å underbygge at han er en djevel på data.

På samtlige Nidaroskongresser har han holdt EDB-verksted for deltakerne, og han hadde blant annet en sentral rolle i hopen av leger som i noen år arbeidet med prosedyrepermer i fylker i hele landet – frø som vokste til *Norsk Elektronisk Legehåndbok* (2). Han fremhever den elektroniske legehåndboken med begeistring.

Han har store forventninger til at Nasjonalt helsenett i løpet av kort tid vil være i virksomhet.

Ola Lilleholt

Født 17. mars 1942

- Cand.med. Oslo 1967, spesialist i allmennmedisin 1983
- Leder Norsk selskap for allmennmedisin 1990–91
- Visepresident i SIMG 1991–94
- Redaktør i Utposten 1983–87
- Løvetannprisen 1994

Foto I.M. Høie

– Vi vil nok oppleve smerteskrig i begynnelsen, kanskje også misnøye over at ikke alt blir som forventet. Utstrakt bruk av telemedisin blir neppe hverdagen i allmennmedisin, men vi får røntgenbeskrivelser og epikriser fra sykehuset rett inn i journalene. I neste runde kommer kontakten med trykkesystemet og apotekene, sier han fornøyd.

Men faremomenter lurar, særlig knyttet til elektronisk epikrise.

– Noen drømmer om å kunne logge seg på hvor som helst, og når som helst. Per i dag finnes ingen kryptering som er helt sikker. Teknikken er dessuten én ting, en annen er ufullkomne aktører, som, hvis fristelsen blir for stor, i et transparent system kan avkle enkeltindivid på en krenkende måte. Vi må ta oss i akt, advarer Lilleholt.

Spesialist på nordmøringer

– Det er en del av psykologien hos nordmøringer, å se farer overalt, legger han til.

Han, om noen, burde kjenne til det. Født og oppvokst i den lille nordmørske bygda Rindal, føler han seg hjemme blant forsamlingshus, kaffe og bakels.

– Jeg er spesialist på nordmøringer, smiler Lilleholt.

Han har virket som allmennlege i distriktet siden tidlig på 1970-tallet. Først drøyt fire år i Halså, der nest fem år i Surnadal, siden 1983 i Rindal, hjembygda med ca. 2 200 innbyggere. Han har personlige minner om tipp-tippoldeforeldrene til flere av sine yngste pasienter. Beklemmende trangt og lite samfunn å være allmennlege i, vil noen mene. Men Ola Lilleholt lar seg fascinere av at det også i en liten bygd utspiller seg store livsdramaer.

– Det er stoff til seks – sju romaner hvert år om hva som skjer i området her, påstår han. Han viser til at i møter med pasienter kan man etter som årene går se konturer av dramatiske historier bli avdekket – godt skjulte familiehommeligheter som har gnaget i årtier.

– For dem som har bodd i slike samfunn, er det utgangspunkt for å se det som skjer i et lengre perspektiv: Felles skjebne er felles

trøst. Men jeg er ikke enestående. Vi er mange kolleger som har lang fartstid i små lokalsamfunn, sier han, og fortsetter: – Å være allmennlege i et distrikt som Rindal er et privilegium som handler om kommunikasjon og relasjoner, kort sagt nettverk. Det handler om å trenge inn i et miljø, og å beherske språket og hvordan det skal tolkes.

Han følte seg hjelpeløs da han tidlig i legegjerningen var turnuskandidat i «særplasse-ring», dvs. alene, på Helgelandskysten.

– Jeg forstod alle ordene, men det var verre å fange opp nyanser og bruk av spesielle ord og vendinger. Språk er omgitt av skyer av meninger.

Ola Lilleholt kaller seg en munter melankoliker.

– Man må ha en porsjon svart humor for å overleve som allmennlege. Hele tiden er noen i ferd med å dø. Da trenger man evnen til å flyte opp igjen, jeg kaller det korkeffekten.

– Har du vært i nærheten av å synke?

– Ja, det har jeg vel. Men man overlever, og tenker at da blir det ikke verre.

Byggedoktor i verden

Ved siden av stabil tilstedeværelse for populasjonen på Nordmøre, har Ola Lilleholt vist et stort internasjonalt engasjement. I den tidligere europeiske allmennpraktikerorganisasjonen SIMG (Societas Internationalis Medicinæ Generalis), har han vært med på å arrangere kongresser over hele Europa.

Han satt som norsk representant i styret i SIMG i ni år, og var visepresident fra 1991–94. Organisasjonen ble oppløst i 1997 og gikk inn i WONCA, den globale faglige allmennpraktikerorganisasjonen. Da trakk også Ola Lilleholt seg ut av internasjonalt organisasjonsarbeid.

Skjønt han har fått dra med seg sine internasjonale kontakter hjem til norske allmennlegemiljøer, ikke minst ved å kunne trekke dem inn som internasjonale gjester og gjesteforelesere på Nidaroskongressen.

Ola Lilleholts språklige evner blir fremhevet av andre; det sies blant annet at han lærte seg polsk på en haiketur i Polen. Selv

toner han språkkunnskapen betydelig ned: Bortsett fra engelsk, og tysk, som han føler seg svært hjemme i, er han mest en papegøye, sier han. Han viser til lingvisten Benjamin Whorfs hypotese om at språk i grunnen er uoversettelige: – Det ligger skyer av unik mening rundt de fleste ord, også de som blir enkelt oversatt som synonymymer fra det ene språket til det andre.

Bygdelegen har stor interesse for språk, og har med årene konvertert fra radikalt bokmål til radikalt nynorsk.

– Etter å ha levd med nynorsk i folke- og realskole, bunner dette med nynorsk i en følelse av at noen, deriblant jeg, må ta vare på mange ord som er i ferd med å komme på museum i dagens norsk.

Etymologi er sentralt i tankene under mange enslige turer i bilen, og han har et lite eksotisk utvalg av etymologiske ordbøker på mange europeiske språk.

– Om jeg ikke hadde funnet medisinen, ville jeg vel ha endt opp med lingvistikk.

Timelig allmennmedisin

– I stedet har du vært med på prege den faglige utviklingen i norsk allmennmedisin. Hvor står faget i dag?

– Jeg pleier å bruke ordet gullalder på perioden 1985 til 1995. Da blomstret fruktene av arbeidet med å etablere spesialiteten i allmennmedisin, etter at vi hadde vært gjennom noen år med «Almenpraktiker Dnlf». Perioden var preget av initiativrikdom og fagutvikling. Det virker som om entusiasmen ikke er like stor i dag. Det er blitt kamp om levebrødet, det timelige har fått innpass, hvis man kan bruke et slikt ord. Men kanskje er jeg på et sidespor, kanskje skyldes det et jeg er langt nord i livet, kanskje det oppleves annerledes av yngre kolleger, svarer han.

Ingrid M. Høie

ingrid.hoie@legeforeningen.no
Tidsskriftet

Litteratur

1. www.nidaroskongressen.no/frame/frame.htm
2. www.nhi.no (17.10. 2003).